

УДК 536.42:548.3:546.56'289'22'23

Т. А. Остап'юк – аспірант кафедри загальної та неорганічної хімії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

О. Ф. Змій – кандидат хімічних наук, доцент кафедри загальної та неорганічної хімії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

І. Д. Олексюк – доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та неорганічної хімії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Фазові рівноваги у квазіпотрійній системі $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$

Роботу виконано на кафедрі загальної та неорганічної хімії ВНУ ім. Лесі Українки

Система $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ досліджувалась методами рентгенофазового та диференційного термічного аналізу. Використовуючи отримані результати, побудовано діаграми фазових рівноваг трьох політермічних перерізів, які пересікають дану систему, та ізотермічний переріз системи $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ при 620 К. Установлено, що переріз $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ є квазібінарною системою евтектичного типу з координатами нонваріантної точки 73 мол. % Sb_2Se_3 і 27 мол. % Cu_2GeSe_3 , $T_E = 779$ К. Нових тетрарних та тернарних фаз у цій системі не виявлено.

Ключові слова: ізотермічний переріз, квазібінарна система, політермічний переріз, нонваріантна точка.

Остап'юк Т. А., Змій О. Ф., Олексюк І. Д. Фазовые равновесия в квазитройной системе $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$. Система $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ исследовалась методами рентгенофазового и дифференциального термического анализов. Используя полученные результаты, построены диаграммы фазовых равновесий трех политермических сечений, которые пересекают данную систему, и изотермическое сечение системы $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ при 620 К. Установлено, что сечение $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ есть квазибинарной системой евтектического типа с координатами нонвариантной точки 73 мол. % Sb_2Se_3 и 27 мол. % Cu_2GeSe_3 , $T_E = 779$ К. Новых тетрарных и тернарных фаз в данной система не найдено.

Ключевые слова: изотермическое сечение, квазибинарная система, политермическое сечение, нонвариантная точка.

Ostap'yuk T. A., Zmiy O. F., Olekseyuk I. D. Phase Equilibria in the Quasy-ternary $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ System. The $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ system was investigated using X-ray phase and differential thermal analysis methods. Phase equilibria diagrams was built for the three polythermal sections, which are crossing present system and an isothermal section of $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ at 620 K. It was determined that the $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ section is the quasy-binary system of eutectic type with an invariant point at 73 mol. % Sb_2Se_3 and 27 mol. % Cu_2GeSe_3 , T_E is 779 K. No new ternary and quaternary compounds were found in this system.

Key words: isothermal section, quasy-binary system, polythermal sections, an invariant point.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Бінарні сполуки Cu_2Se , Sb_2Se_3 та GeSe_2 мають конгруентний характер плавлення при температурах 1421 К [1; 2], 863 К [3] та 1015 К [4] відповідно і можуть бути вихідними компонентами квазіпотрійної системи $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$. Система $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2$ досліджувалась у роботах [5–11]. За даними [8] виявлено дві сполуки: Cu_2GeSe_3 та Cu_8GeSe_6 , які плавляться інконгруентно при 1037 К і 1083 К відповідно. Сполуці Cu_8GeSe_6 при 383 К та 968–933 К [10] властиві поліморфні перетворення, а сполука Cu_2GeSe_3 має поліморфізм при 893 К і плавиться конгруентно при 1056 К [9]. Дослідження, що проводилися на нашій кафедрі, підтвердили конгруентний характер плавлення сполуки Cu_2GeSe_3 [12]. Система $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ характеризується утворення двох проміжних сполук: CuSbSe_2 з конгруентним характером плавлення при 765 К та Cu_3SbSe_3 із інконгруентним характером плавлення при 808 К [13–15]. На основі високотемпературної модифікації Cu_2Se та Sb_2Se_3 утворюються обмежені області гомогенності, які нижче температури 620 К є незначними. Система $\text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ досліджувалась у роботах [16; 17]. Автори стверджують, що ця система є евтектичного типу без утворення проміжних сполук із практично повною відсутністю розчинності на основі вихідних компонентів. Координати евтектичної точки: 58 % GeSe_2 , $T_E = 757$ К [17].

Матеріали і методи. Для встановлення взаємодій між компонентами у квазіпотрійній системі $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ синтезовано 76 зразків. Усі зразки виготовляли з високочистих простих речовин (Se – 99,999 мас. %; Ge – 99,999 мас. %; Cu – 99,99 мас. %; Sb – 99,99 мас. %). Синтез здійсню-

вали прямим однотоптурним методом у кварцових вакуумованих ампулах. Максимальна температура синтезу – 1370 К. Гомогенізуючий відпал проводили при 620 К протягом 600 год. Від цієї температури зразки гартувалися у воді кімнатної температури.

Зразки досліджували рентгенофазовим і диференційно-термічним методами аналізу.

Вклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Переріз $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ досліджувався на 14 зразках, синтезованих вищеописаним методом. Рентгенофазовий аналіз показав, що однофазними є зразки, яким відповідають вихідні сполуки Cu_2GeSe_3 та Sb_2Se_3 , а дифрактограми всіх інших зразків містять рефлекси двох фаз. Склади зразків та температури термічних ефектів перерізу наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Склади та температури термічних ефектів зразків перерізу $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$

Склад зразка, мол. %	Термічні ефекти, К
100 % Sb_2Se_3	873
10 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 90$ % Sb_2Se_3	779, 827
15 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 85$ % Sb_2Se_3	779, 805
20 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 80$ % Sb_2Se_3	779, 791
30 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 70$ % Sb_2Se_3	783, 785
40 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 60$ % Sb_2Se_3	787, 863
50 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 50$ % Sb_2Se_3	781, 899
60 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 40$ % Sb_2Se_3	779, 923, 935
70 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 30$ % Sb_2Se_3	779, 923, 971
80 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 20$ % Sb_2Se_3	781, 993
90 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 10$ % Sb_2Se_3	777, 1027
95 % $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - 5$ % Sb_2Se_3	777, 1035
100 % Cu_2GeSe_3	1055

За результатами досліджень побудовано діаграму стану системи (рис. 1). Як видно з рисунка, діаграма евтектичного типу з незначною розчинністю на основі вихідних компонентів.

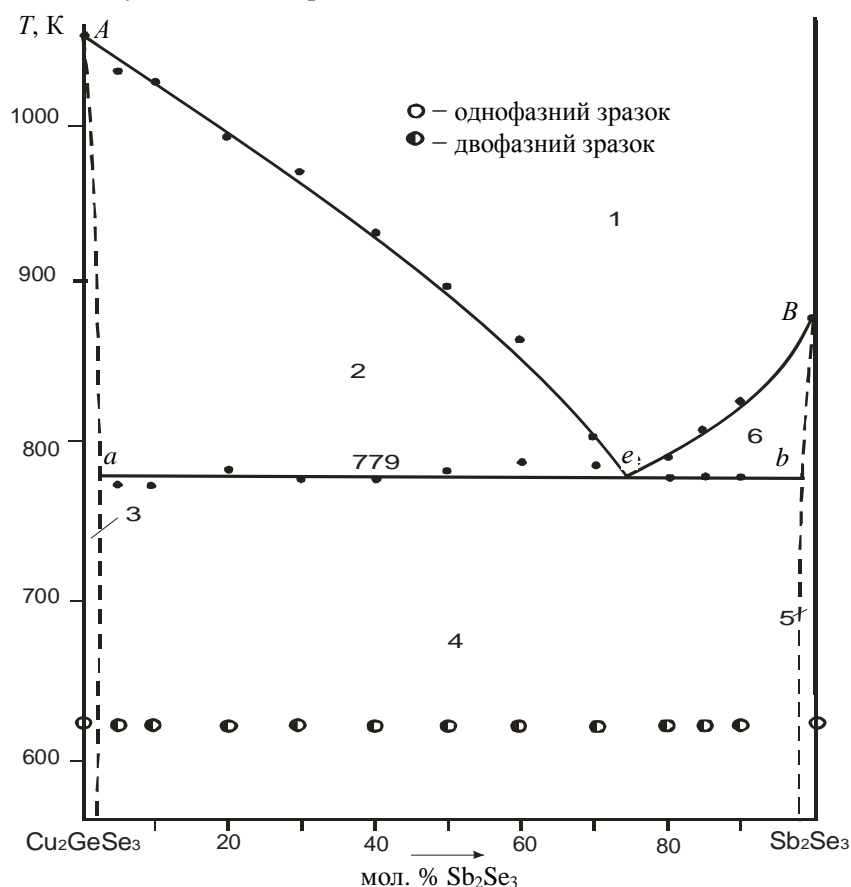

Рис. 1. Діаграма стану системи $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$: 1 – L; 2 – L + α ; 3 – α ; 4 – $\alpha + \beta$; 5 – β ; 6 – L + β

Ліквідус системи складається з двох кривих первинної кристалізації компонента Cu_2GeSe_3 (крива Ae) та первинної кристалізації компонента Sb_2Se_3 (крива Be). Солідус системи складають лінії: Aa , av , vB . Координати евтектичної точки 73 мол. % Sb_2Se_3 і 27 мол. % Cu_2GeSe_3 , $T_E = 779$ К.

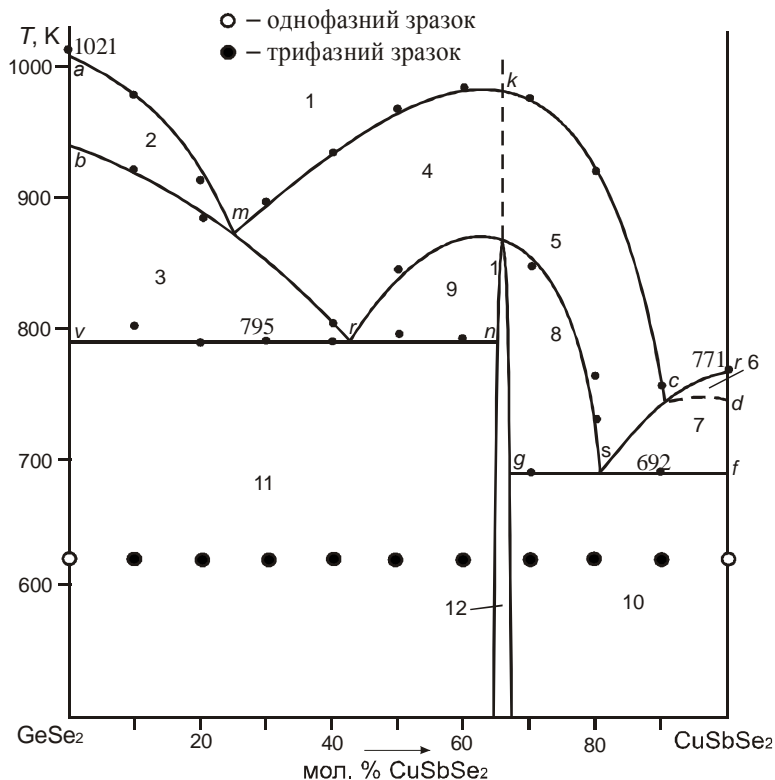
Для дослідження перерізу $\text{CuSbSe}_2 - \text{GeSe}_2$ синтезовано 11 зразків складом через 10 мол. % описаним вище методом. На всіх дифрактограмах, крім вихідних сполук, присутні рефлекси трьох фаз. На зразках із вмістом GeSe_2 40 мол. % і більше присутні фази GeSe_2 , Sb_2Se_3 та Cu_2GeSe_3 ; на зразках із вмістом GeSe_2 менше 40 мол. % присутні фази Cu_2GeSe_3 , Sb_2Se_3 , CuSbSe_2 . У табл. 2 наведено склади та температури термічних ефектів зразків цього перерізу.

Таблиця 2

Склади та температури термічних ефектів зразків перерізу $\text{CuSbSe}_2 - \text{GeSe}_2$

Склад, мол. %	Термічні ефекти, К
100 % GeSe_2	1021
90 % $\text{GeSe}_2 - 10$ % CuSbSe_2	801, 923, 981
80 % $\text{GeSe}_2 - 20$ % CuSbSe_2	795, 889, 911
70 % $\text{GeSe}_2 - 30$ % CuSbSe_2	896, 910
60 % $\text{GeSe}_2 - 40$ % CuSbSe_2	794, 811
50 % $\text{GeSe}_2 - 50$ % CuSbSe_2	801, 860, 961
40 % $\text{GeSe}_2 - 60$ % CuSbSe_2	795, 989
30 % $\text{GeSe}_2 - 70$ % CuSbSe_2	692, 849, 952
20 % $\text{GeSe}_2 - 80$ % CuSbSe_2	730, 761, 890
10 % $\text{GeSe}_2 - 90$ % CuSbSe_2	692, 757
100 % CuSbSe_2	771

За результатами диференційно-термічного та рентгенофазового аналізів побудовано діаграму фазових рівноваг перерізу $\text{CuSbSe}_2 - \text{GeSe}_2$ (рис. 2).

Рис. 2. Політермічний переріз $\text{CuSbSe}_2 - \text{GeSe}_2$: 1 – L ; 2 – $L + \text{GeSe}_2$; 3 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2$; 4, 5 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$; 6 – $L + \text{CuSbSe}_2$; 7 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{CuSbSe}_2$; 8, 9 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$; 10 – $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{Sb}_2\text{Se}_3 + \text{CuSbSe}_2$; 11 – $\text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3 + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$; 12 – $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$

Ліквідус даного перерізу обмежує поля первинної кристалізації фаз CuSbSe_2 (крива rc), Cu_2GeSe_3 (криві ck і km) та GeSe_2 (крива am). Поля 3, 7, 8, 9 є полями вторинної (сумісної) кристалізації фаз: $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2$; $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{CuSbSe}_2$; 8, 9 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$ відповідно. Горизонталь fg відповідає початку третинної кристалізації $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{CuSbSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$, горизонталь vn відповідає початку третинної кристалізації $\text{Sb}_2\text{Se}_3 + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2$.

Для дослідження перерізу $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”}$ синтезовано 11 зразків описаним вище методом. Рентгенофазовий аналіз показав, що однофазним є лише зразок, який відповідає вихідній сполуці Cu_2GeSe_3 . Зразок, що відповідає складу $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”}$, є двофазним: $\text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$, а всі інші зразки – трифазними: $\text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3 + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$. За результатами диференційного термічного (табл. 3) та рентгенофазового аналізів побудовано політермічний переріз $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$ (рис. 3).

Таблиця 3

Склади та температури термічних ефектів зразків перерізу $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$

Склад, мол. %	Термічні ефекти, К
100 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”}$	745, 805
10 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 90\%$ Cu_2GeSe_3	747, 780, 802
20 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 80\%$ Cu_2GeSe_3	745, 770
30 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 70\%$ Cu_2GeSe_3	742, 783, 825
40 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 60\%$ Cu_2GeSe_3	743, 829, 860
50 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 50\%$ Cu_2GeSe_3	743, 869, 961
60 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 40\%$ Cu_2GeSe_3	735, 903, 942
70 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 30\%$ Cu_2GeSe_3	739, 933, 1003
80 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 20\%$ Cu_2GeSe_3	747, 942, 1039
90 % $\text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”} - 10\%$ Cu_2GeSe_3	749, 985, 1046
100 % Cu_2GeSe_3	1053

Із рис. 3 видно, що ліквідус перерізу складається з двох кривих первинної кристалізації фаз: крива hc , на якій починають випадати кристали Cu_2GeSe_3 , та ac , що відповідає первинній кристалізації фази GeSe_2 . Поле $fcgk$ відповідає вторинній кристалізації $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2$, а поле gbd – вторинній кристалізації $L + \text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$.

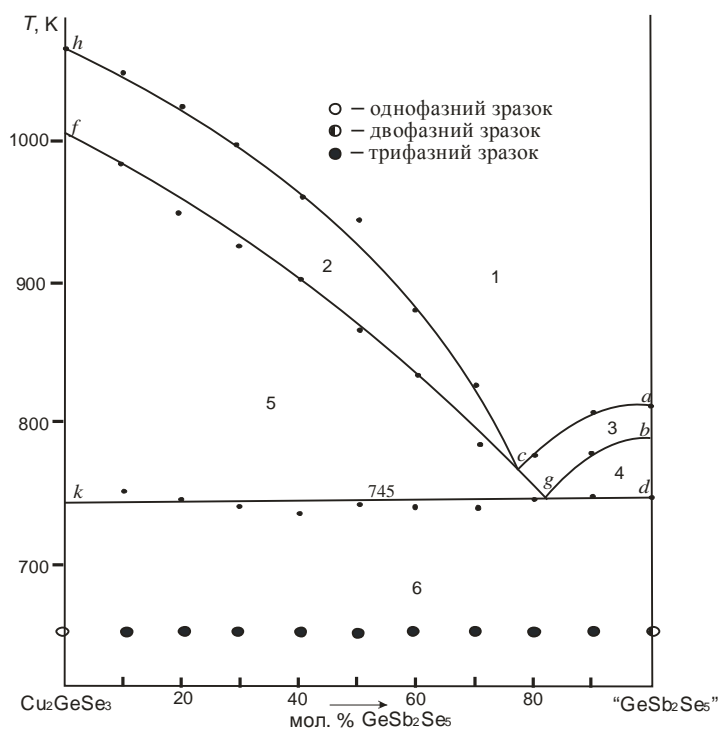

Рис. 3. Політермічний переріз $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{“GeSb}_2\text{Se}_5\text{”}$: 1 – L ; 2 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$; 3 – $L + \text{GeSe}_2$; 4 – $L + \text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$; 5 – $L + \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2$; 6 – $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$

Точка *c* відповідає перетину досліджуванім перерізом моноваріантної кривої. Горизонталь *kd* при 745 К відповідає перетину досліджуванім перерізом евтектичної площини, на якій завершується процес кристалізації: $L \leftrightarrow \text{Cu}_2\text{GeSe}_3 + \text{GeSe}_2 + \text{Sb}_2\text{Se}_3$.

Результати досліджень 76 зразків методом РФА дають можливість побудувати ізотермічний переріз діаграми фазових рівноваг системи $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ при температурі 620 К (рис. 4).

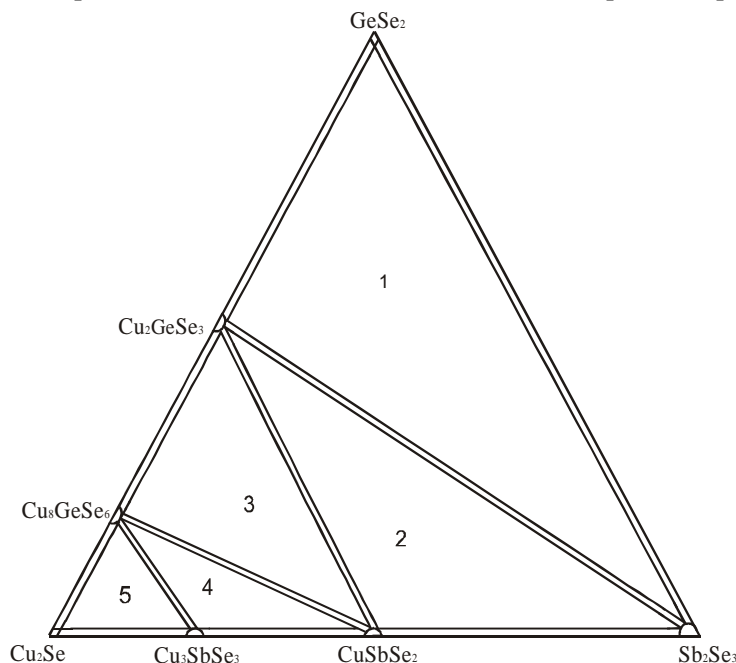

Рис. 4. Ізотермічний переріз системи $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{SnSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ при 620 К

Як видно з рис. 4, при 620 К у системі існує чотири подвійні рівноваги, які триангулюють систему у твердому стані на п'ять полів трифазних рівноваг: $\text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3 - \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$ (поле 1); $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{Sb}_2\text{Se}_3 - \text{CuSbSe}_2$ (поле 2); $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{CuSbSe}_2 - \text{Cu}_8\text{GeSe}_6$ (поле 3); $\text{Cu}_8\text{GeSe}_6 - \text{Cu}_3\text{SbSe}_3 - \text{CuSbSe}_2$ (поле 4); $\text{Cu}_8\text{GeSe}_6 - \text{Cu}_3\text{SbSe}_3 - \text{Cu}_2\text{Se}$ (поле 5).

Висновки. Методами диференційного термічного та рентгенофазового аналізів побудовано діаграму стану квазіподвійної системи $\text{Sb}_2\text{Se}_3 - \text{Cu}_2\text{GeSe}_3$, політермічні перерізи $\text{Cu}_2\text{GeSe}_3 - \text{“GeSb}_2\text{Se}_3\text{”}$ та $\text{CuSbSe}_2 - \text{GeSe}_2$. Побудовано ізотермічний переріз квазіпотрійної системи $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{SnSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ при 620 К. Тетрарних фаз у досліджуваній системі не виявлено.

Література

1. Глазов В. М. Фазовые равновесия в системе $\text{Cu} - \text{Se}$ / В. М. Глазов, А. С. Пашинкин, В. А. Федоров // Неорган. материалы. – 2000. – Т. 35, № 7. – С. 775–787.
2. Некоторые свойства Cu_{2-x}Se / [Г. П. Сорокин, Г. З. Идриган, Л. В. Дергач и др.] // Неорган. материалы. – 1974. – Т. 10, № 6. – С. 969–974.
3. Полупроводниковые халькогениды и сплавы на их основе / [Н. Х. Абрикосов, В. Ф. Банкаина и др.]. – М.: Наука, 1977. – С. 220.
4. Gokhale A. B. The $\text{Ge} - \text{Se}$ (germanium-selenium) system / A. B. Gokhale, R. Abbaschian // Bull. Alloy. Phase Diagr. – 1990. – Vol. 11, № 3. – P. 257–263.
5. Rivet J. Sur un groupe de composés ternaires a structure tetraedrique / J. Rivet, J. Flahaut, P. Laruele // C. r. Acad. Sci. – 1969. – Vol. 257, № 1. – P. 161–164.
6. Rivet J. Contribution a l'etude de quelques combinaisons tetraires sulfurees, seleniees ou tellurees du cuivre avec les elements du groupe IV / J. Rivet // Ann. Chim. – 1965. – Vol. 10, № 5–6. – P. 243–270.
7. Бергер Л. И. Тройные алмазоподобные полупроводники / Л. И. Бергер, В. Д. Прочухан. – М.: Металлургия, 1968. – С. 151.
8. Carcaly C. Description du systeme $\text{GeSe}_2 - \text{Cu}_2\text{Se}$. Transitionu de phases du compose Cu_8GeSe_6 / C. Carcaly, N. Chezean, J. Rivet, J. Flahaut // Bull. Soc. Chim. Franse. – 1973. – № 4. – P. 1192–1195.
9. Золотова Т. В. Исследование фазового равновесия в системах $\text{Cu} - \text{Ge}(\text{Sn}) - \text{Se}$ по разрезам $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{Ge}(\text{Sn})\text{Se}_2$ / Т. В. Золотова, Ю. А. Карагодин // Сб. науч. тр. по проблемам микроэлектроники. Вып. XXI. – М.: МИЭТ, 1975. – С. 59–61.

10. Рогачова Е. П. Исследование системы $\text{GeSe}_2 - \text{Cu}_2\text{Se}$ / Е. П. Рогачова, А. Н. Мелихова, Н. М. Панасенко // Изв. АН СССР. Неорганич. материалы. – 1975. – Т. 11, № 5. – С. 839–843.
11. Scharma B. B. Stability of the tetrahedral phase in $\text{Cu} - \text{Ge} - \text{Se}$ system / B. B. Scharma, H. Singh // Journal Solid State Chem. – 1974. – Vol. 11, № 14. – P. 285–293.
12. Квазіпотрійні халькогенідні системи. Т. 1 / [І. Д. Олексюк, О. В. Парасюк, Л. В. Піскач та ін.]. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1999. – 168 с.
13. Бабанлы Н. Б. Фазовые равновесия и термодинамические свойства систем $\text{Cu} - \text{Ge} (\text{Sb})$ -халькоген : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. хим. наук / Н. Б. Бабанлы. – Баку, 1991. – 23 с.
14. Диаграмма состояния системы $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ в области соединения CuSbSe_2 / [М. И. Головей, В. И. Ткаченко, М. Ю. Риган, И. П. Стасюк] // Неорганич. материалы. – 1990. – Т. 26, № 5. – С. 933–934.
15. Олексюк І. Д. Ізотермічні перетини систем $\text{Cu}_2\text{Se} - \text{In}_2\text{Se}_3 - \{\text{Sb}, \text{Bi}\}_2\text{Se}_3$ при 673 К / І. Д. Олексюк, О. Є. Жбанков // Наук. вісн. ВДУ ім. Лесі Українки. – 2006. – № 4. – С. 73.
16. Dra Maria Tereza Mora Aznar. Estudio de los mecanismos de cristalización primaria y eutectica de aleaciones del sistema $\text{GeSe}_2 - \text{Sb}_2\text{Se}_3$ / Dra Maria Tereza Mora Aznar // Para optar al grado de Doktor en Fisika. – Bellaterra, 1998. – Diciembre.
17. Блецкан Д. И. Кристаллические и стеклообразные халькогениды Si, Ge, Sn и сплавы на их основе / Д. И. Блецкан. – Ужгород : [б. и.], 2004.

Статтю подано до редколегії
24.11.2009 р.